

HOP-kommunene
Andre interesserte

Ullevålsveien 68
Postboks 750 Sentrum - 0106 Oslo
Sentralbord 23 21 60 00 - Faks 23 21 60 01
Saksbehandler: Bjørnar Ytrehus, tlf 23 21 63 55
bjornar.ytrehus@vetinst.no

Vår ref.
09/01192/BY/by

Dato
06-07-2009

REGISTRERING AV FLÅTT OG HJORTELUSFLUE PÅ FELT HJORTEVILT - FØRSTE SKRITT PÅ VEIEN MOT EN FORVALTNING SOM MINIMALISERER PARASITBELASTNINGEN FOR MENNESKER OG DYR

Skal man dømme på det som står i avisene, er det nå så mye flått i norsk natur at man bare med livet som innsats kan bevege seg utenfor hagegjerdet. Og - på ettersommeren vil også hjortelusflua sverme ut i aviser og fjernsynskanaler, gjøre miljøet mindre attraktivt og skremme sopp- og bærplukkere, joggere, turgåere og jegere til å sitte inne.

Men - selv om vi kan synes at media har en tendens til å overdrive, så må vi erkjenne at disse parasittene faktisk utgjør en stor belastning for samfunnet og miljøet. Foruten å forårsake ubehag og næringstap for mange fugle- og dyrearter, så overfører flåtten (og kanskje også hjortelusflua) flere sykdommer både til dyr og mennesker. Mange av disse sykdommene har et kronisk og langvarig forløp og kan dermed være svært alvorlige. I tillegg, og kanskje aller viktigst, så gjør det at man risikerer å få (mange) flått og hjortelusflue på seg mens man er ute i naturen, at mange mennesker opplever friluftsliv som mindre givende enn før. Noen hevder til og med at de slutter å bruke utmark til mosjon, lek og opplevelser. Dette kan være noe som får stor påvirkning på menneskers helse og livskvalitet og på sikt endrer hele vår friluftskultur.

Et av problemene når det gjelder håndtering av flåtten og hjortelusflua og omtalen av dem er at vi mangler mye kunnskap om hvordan de brer seg, hvor de trives og hva de har med seg av ulike sykdommer. For å bøte på dette har Helseovervåkingsprogrammet for hjortevilt, Veterinærinstituttet og Nasjonal folkehelseinstitutt gått sammen om å etablere en nettbasert registrering av utbredelsen av flått og hjortelusflue. For å ha en viss kvalitetssikring på funnene har vi valgt å gjøre dette gjennom å oppfordre hjorteviltjegere og viltforvaltningen til å undersøke om felt hjortevilt har flått og/eller hjortelusflue på seg, og registrere dette på nettsiden www.flattogflue.no. I og med at registreringen skjer etter innlogging med jegernummer, og at det er hjorteviltet som "samler" parasittene, sikrer vi at opplysningene er mulige å kontrollere (om det skulle være nødvendig) og at flåtten og hjortelusflua blir samlet og registrert på en ganske standardisert måte. Alle registreringer som gjøres er fullt tilgjengelige for almenheten, og forskningsresultater vil publiseres fortløpende på nettsiden, slik at data fra registreringen også kan brukes lokalt og fortløpende.

Formålet med dette arbeidet er å få registrert hvor flåtten og hjortelusflua finnes og hvor de finnes i store eller små mengder. Ved å sammenlikne plottene som jegerne har gjort på kartet med kart over klima,

vegetasjon, landbruk, hjortevilttetthet, sykdom hos produksjonsdyr og sykdom hos mennesker vil vi bli istand til å se på sammenhengen mellom disse faktorene og utbredelsen og spredningen til flått og hjortelusflue. På lengre sikt vil vi da kunne påvise hva som skal til for at parasittene trives eller mistrives i et område, vi vil kunne belyse hvilken effekt parasittbelastningen har på viltet selv og hvilken betydning de ulike faktorene har for forekomsten av sykdom hos mennesker og dyr. Om vi er heldige, så vil det være viktige faktorer som er mulige å påvirke, slik at vi i framtiden vil få mulighet til å etablere en lokal forvaltning med sikte på å minimalisere plagene forbundet med flått og hjortelusflue.

For å nå målene er vi avhengige av at flest mulig hjortevilt blir registrert på nettsiden. Med denne henvendelsen vil vi be om at dere gjennom deres kontakter mot brukerorganisasjoner, forvaltning og jegere markedsfører www.flattogflue.no og forteller om nytteverdien av denne registreringen. Dette håper vi at dere kan gjøre gjennom å legge ut lenker på nettsidene deres, videresende dette brevet til aktuelle samarbeidspartnere og interessenter og nevne nettsiden ved kontakt med brukere og media. Spesielt ber vi om at fallviltgrupper, viltnemnder og liknende blir informert, slik at disse kan bidra til å øke antallet registreringer også utenom ordinær jaktseong. Videre vil vi presisere at det er svært viktig at også dyr uten flått og hjortelusflue registreres, og at man registrerer hjorteviltet også i områder der vi "vet" at parasittene finnes eller ikke finnes.

Om vi kan være behjelpelig med noen form for materiale, eller om noe skulle være uklart, så er det bare å henvende seg til flattogflue@vetinst.no.

Med vennlig hilsen

Bjørnar Ytrehus
konst. seksjonsleder/veterinær, dr.med.vet.
Seksjon for vilthelse

Vedlegg: Beskrivelse av registrering

Registrering av flått og hjortelusflue på www.flattogflue.no:

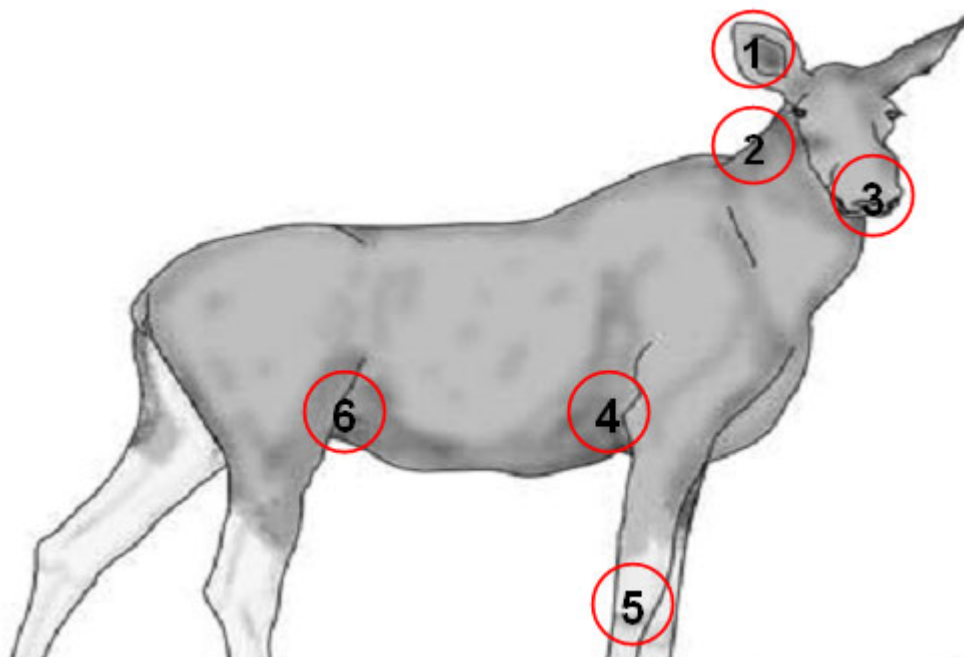
1. Ute i felt

a)

Merk deg **hvor** og **dato** for fellingen av hjorteviltet, **art** (elg, rådyr, hjort), **kjønn**, **aldersgruppe** (kalv, åring, voksen) og skriv gjerne disse opplysningene ned på en lapp/baksiden av kartet.

b)

For å undersøke pelsen for parasitter legges hårene til side med fingrene slik at du ser ned på huden. Jobb deg deretter systematisk gjennom pelsen på følgende seks områder av kroppen:

1) Øret 2) Nakkeragget 3) Mulen 4) Armhulen 5) Nederst på beina 6) Lysken

Flåtten trives best på ørene, rundt mulen, i armhulen, nederst på beina og i lysken. Flåtten har munndelene stukket ned i huden og sitter fast om du forsøker å dra den ut. De minste flåttene (larvene) er svært små, bare noen millimeter, selv når de har sugd blod, mens de voksne hunnene kan bli opptil 1,5 cm lange når de har sugd maksimalt med blod. De minste flåttene (larvene) har seks bein, mens nymfer og voksne har åtte (til forskjell fra hjortelusflua).

Hjortelusflua trives best i nakkeragget, i armhulen og i lysken. Den ser ut som en litt brunlig, flat flue uten vinger og har seks bein. Den sitter ofte med munnen mot huden, men sitter ikke fast med munndelene på samme måte som flåtten. Derimot holder den seg godt fast med klørne på beina.

c)

Vurder mengden totalt på sjekkpunktene på dyret etter følgende gradering:

ingen, **få** = 1 til 20, **endel** = 21 til 100 og **mange** = flere enn 100, for både flått og hjortelusflue.

d)

Er du i tvil om hva slags parasitt du har funnet, så kan du sende den inn til **Veterinærinstituttet, Seksjon for vilthelse, Postboks 750 Sentrum, 0106 Oslo**. Skriv en lapp med funnsted, navnet ditt og adresse og legg parasitten i en tett boks sammen med et lett fuktet papir eller liknende. Artsbestemmelsen er gratis.

JEGERAVGIFTSKORT

Gyldig
1.4.2006 - 31.3.2007

Jegernr: XXXXXX

Ola Grønstulen
Steinroysa 1
9999 Svelthjel

1973

Alle typer vilt

Kvittering Til konto 7694.05.01845

Kroner   Ore
390   00

Betalt til: 7694.05.01845   Beløp: 390.00
Betalt dato: 08.08.2006   Jegernr.: XXXXXX
Bl.nr.

2. Registrere funn på pc

a)

Gå inn på nettsiden www.flattogflue.no og klikk på "Registrer dine funn" i menyen til venstre. Les bruksanvisningen og trykk på "Åpne kartløsningen", eller trykk direkte på kartet merket "Registrering 2009" som finnes til høyre i skjermbildet.

b)

Registreringsartet blir nå synlig i skjermbildet. Fyll inn din fødselsdato (6 siffer) og jegernummer (6 siffer - se figuren til venstre). Klikk på "Logg inn".

NB! Fødselsdatoen brukes kun for å identifisere jegeren via Jegerregistret og personopplysninger, utenom jegernummeret, blir ikke lagret. Vinnerne av premier blir kontaktet via Jegerregisteret.

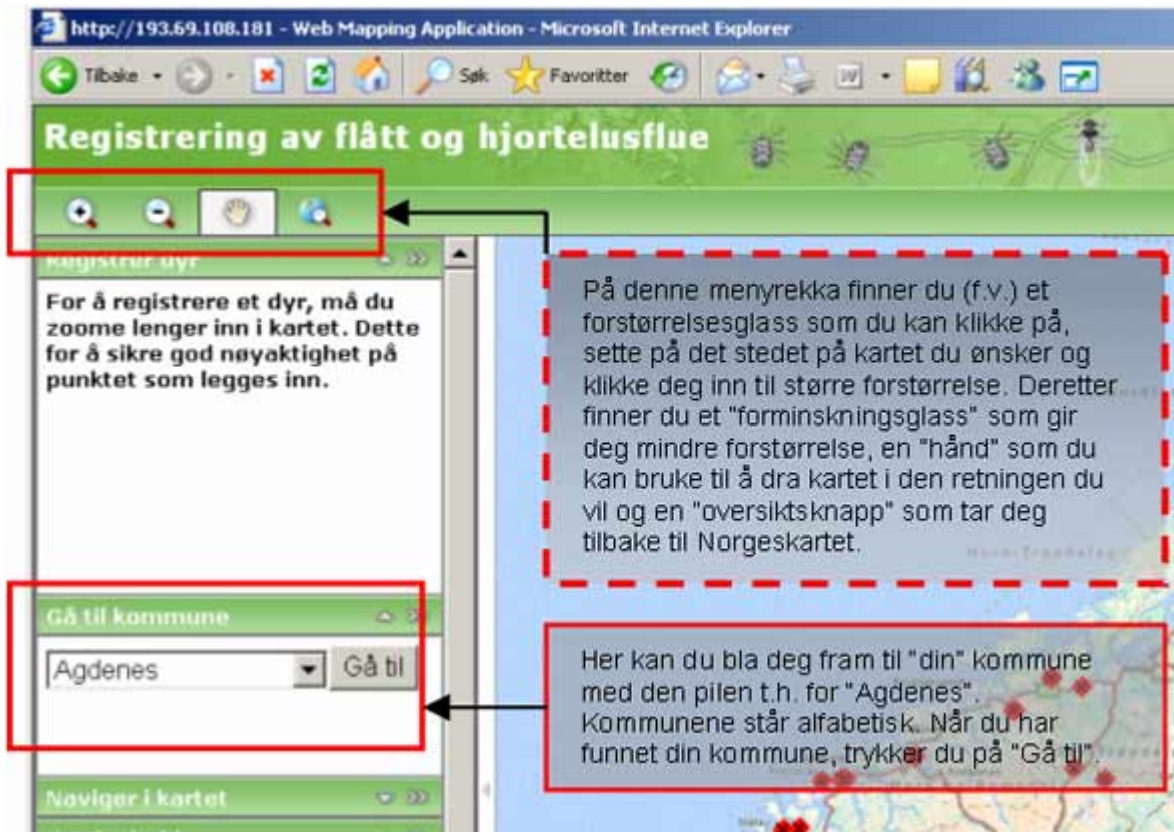
Figur 1: Innlogging – logg deg inn ved å fylle inn fødselsdato og jegernummer til venstre i skjermbildet og trykk "Logg inn".

d)

Du har nå flere muligheter til å finne dyrets fellingsplass på det digitale kartet. Du kan bla deg fram til kommunen din ved hjelp av den grå pilen under "Gå til kommune" og deretter trykke "Gå til" når riktig kommune er valgt (se figur 2).

Når norgeskartet er sentrert over det området du ønsker, zoomer du deg inn i kartet ved å trykke på "forstørrelsesglasset" øverst t.v. på skjermbildet (figur 2), og deretter klikke på kartet.

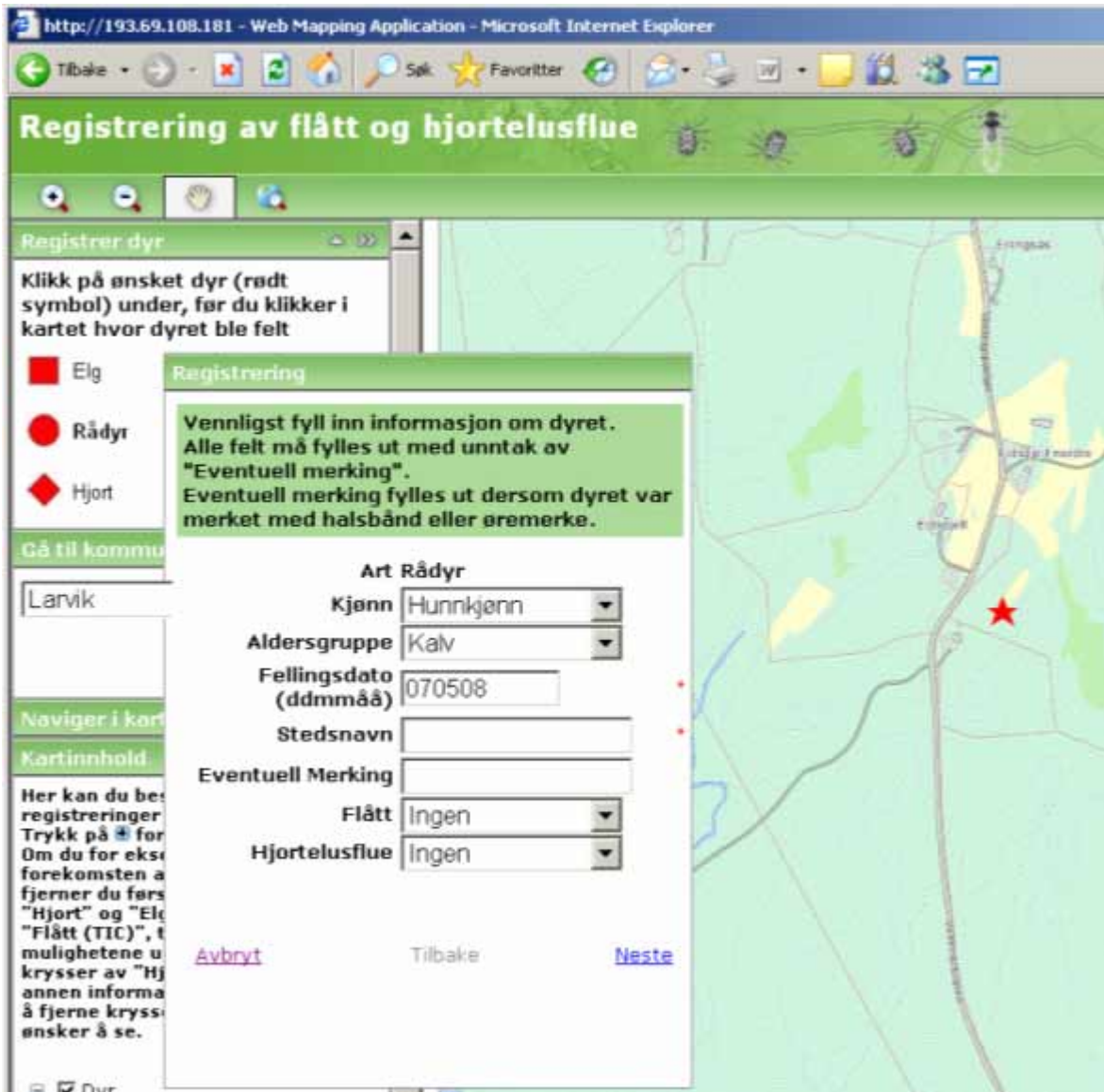
Om du ønsker å flytte på kartet, kan du trykke på "hånda" i menyen, sette denne på et punkt i kartet, holde venstreknappen nede og dra kartet i ønsket retning. Dette kan du også gjøre ved å bruke pil-tastene på tastaturet til å flytte kartet opp og ned

Figur 2: Orientering av kartet – bruk de to menylinjene til venstre i skjermbildet til å finne fram til riktig område og god nok forstørrelse til at du klarer å markere fellingsstedet nøyaktig.

e)

Når du har høy nok forstørrelse kan du velge ønsket dyr i menyen "Registrer dyr" til venstre i skjermbildet. Du klikker først på "elg", "hjort" eller "rådyr" og deretter klikker du på korrekt fellingsplass i kartet. Det er viktig at du har zoomet inn til høy forstørrelse på kartet, slik at plasseringen av punktet blir nøyaktig nok.

Figur 3: Merking av fellingsplass på kartet og detaljer om viltet – fyll ut ved å bruke de grå piltastene til å bla deg fram til riktig data og skriv inn fellingsdatoen. "Eventuell merking" fylles bare ut hvis dyret har øremerke eller halsbånd.

f)

Nå får du fram en "registreringsmeny". Der bruker du de grå pilene til å velge riktig "kjønn", "aldersgruppe", "fellingsdato", "stedsnavn" og eventuelt merking av dyret (halsbånd eller øremerke). Mengden flått og/eller hjortelusflue angis med "ingen", "få", "noen" eller "mange", slik det er beskrevet i avsnittet "Ute i felt". Når alle felt er utfyllt klikker du på "neste". Trykk "tilbake" dersom noe har blitt feil og du vil endre innholdet. Bruk aller helst stedsnavn som finnes i offentlige kart.

g)

Du vil nå få opp "Dine registreringer", klikk "Fullfør" hvis de stemmer eller "Tilbake" for å gjøre endringer på registreringene. Registreringen er nå synlig i kartet med enten en firkant (elg), sirkel (rådyr) eller ruter (hjort).

Om du vil registrere flere dyr, så gjentar du prosedyren fra punkt c. Husk at det er like viktig å registrere dyr uten flått/hjortelusflue som de som har parasittene.

Tusen takk for hjelpen! Ditt bidrag er viktig i arbeidet med å finne tiltak som kan brukes til å bekjempe hjortelusflue og flått. Om du bruker denne registreringen fra år til år, vil du (og forskerne) være i stand til å se om det skjer endringer i ditt jaktområde og finne ut om disse skyldes for eksempel endringer i lokal villforvaltning, skogbruk, jordbruk, klima eller vegetasjon.